



# Resultaten monitor overheveling TNF- alfaremmers en andere geneesmiddelen

Prof.dr. C.A. Uyl-de Groot  
D.T. Stierman

Institute for Medical Technology Assessment /  
Instituut voor Beleid en Management Gezondheidszorg  
Erasmus Universiteit Rotterdam

4 april 2013

## Inleiding

Bij de overheveling van de TNF-alfaremmers (adalimumab, infliximab, eterncept, certolizumab, golimumab) en de geneesmiddelen Stelara, Oencia en Kineret, is door de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aangegeven dat patiënten geen hinder mogen ondervinden van de wijzigingen in de financiering. Hieromtrent heeft de Stichting Eerlijke Geneesmiddelenvoorziening (hierna: Stichting EGV) in samenwerking met een groot aantal patiëntenorganisaties en beroepsverenigingen vanaf augustus 2011 een project uitgevoerd om patiënten en voorschrijvers voor te lichten over de veranderingen, alsmede om een monitoring uit te voeren waarbij wordt onderzocht of de wijzigingen in de aanspraak tot gevolg hebben dat er problemen in de toegang tot de overgehevelde geneesmiddelen ontstaan. De monitoring vond plaats door middel van een vragenlijst die één of meerdere malen aan patiënten is voorgelegd en waarbij uit de antwoorden van patiënten blijkt of er sprake is van verschuivingen in de voorschriften aan patiënten alsmede of deze eventuele verschuivingen een medisch verklaarbare reden hebben. Voorts kan uit de resultaten worden geconcludeerd of er sprake is van problemen in de toegang voor patiënten tot de overgehevelde geneesmiddelen.

In het hiernavolgende zijn de kernpunten weergegeven uit de analyse van de resultaten van de vragenlijst.

## **Methoden**

De gegevens zijn verwerkt met behulp van beschrijvende statistiek (SPSS for Windows).

## Resultaten

### **Algemeen**

In Tabel 1 staan de karakteristieken van de respondenten weergegeven. In 2011 hebben 249 patiënten de vragenlijst ingevuld. In 2012 zijn er 5559 vragenlijsten ingevuld. Hiervan hebben 4264 patiënten de vragenlijst 1 keer ingevuld en 608 patiënten hebben de vragenlijst 2 of meer keren ingevuld. In totaal is de monitor 5808 keer door patiënten ingevuld.

Tabel 1: Aantal entries en patiënten

2011	2012
249 entries	5559 entries
249 patiënten hebben de vragenlijst 1 keer ingevuld	4264 patiënten hebben de vragenlijst 1 keer ingevuld
	608 patiënten hebben de vragenlijst 2 of meerdere keren ingevuld in 2012
	4872 totaal aantal patiënten die de vragenlijst in 2012 hebben ingevuld

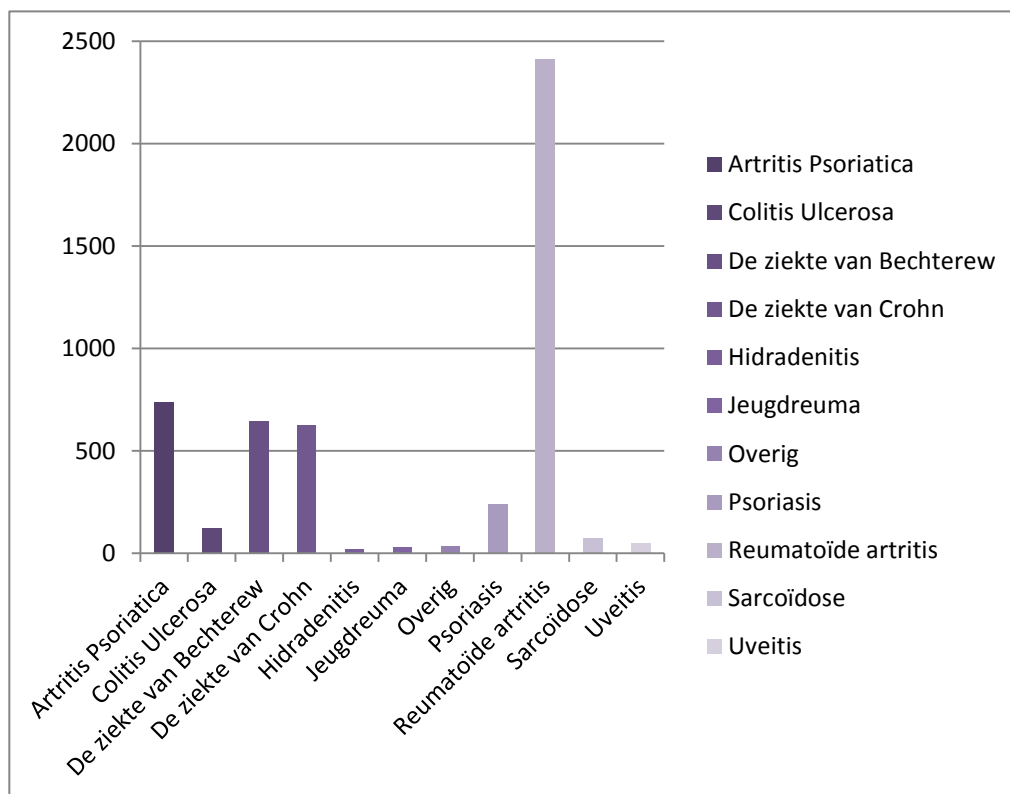
In Tabel 2 staat de leeftijdsverdeling weergegeven. De mediane leeftijd van de patiënten bedroeg 51 jaar in 2011 en 54 jaar in 2012. Verder is gekeken naar de man –vrouw verdeling: in 2011 was 36% man, in 2012 46%.

Tabel 2. Verdeling leeftijd

Jaar		N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Mediaan
2011	Leeftijd	159	12	75	49	51
2012	Leeftijd	3656	3	97	52	54

In Figuur 1 staat een overzicht van het aantal patiënten per indicatie. De kolom 'overig' bevat de ziekte van Behcet, Wegener en Takayasu. Reumatoïde Artritis is verreweg de grootste groep, gevolgd door Artritis Psoriatica, ziekte van Bechterew en ziekte van Crohn.

Figuur 1. Overzicht aantal patiënten naar indicatie



## Resultaten overheveling

### *In welke mate is uw aandoening onder controle?*

In 2011 hebben 214 patiënten deze vraag ingevuld. Hiervan hebben 17 patiënten aangegeven toenemende of veel klachten te hebben, terwijl zij niet met een overgeheveld geneesmiddel behandeld werden. In 2012 hebben 4710 patiënten de vragenlijst ingevuld. Hiervan hebben 277 patiënten aangegeven toenemende of veel klachten te hebben, terwijl ze niet behandeld werden met een TNF-alfaremmers of een overig geneesmiddel.

Vervolgens is gekeken naar de patiënten die 2 keer in 2012 een vragenlijst hebben ingevuld. Gekeken is in hoeverre er klachten waren en of er behandeling met TNF-alfaremmers of de overige geneesmiddelen plaats vond. Tijdens het eerste ingevulde meetmoment hebben 45 patiënten aangegeven veel of toenemende klachten te hebben, terwijl zij geen behandeling met TNF-alfaremmers of de overige geneesmiddelen krijgen (Tabel 3). Dit houdt in dat 13,7% van de patiënten met veel of toenemende klachten er niet mee werden behandeld (45/(244+84)). Bij de 2e keer invullen waren dat 15 patiënten (=6.1%).

Tabel 3: Mate van klachten en gekregen behandeling van patiënten die de vragenlijst 2 keer hebben ingevuld

Meet-moment	Jaar						Total
				Geen	Overig	TNF-alfaremmers	
Eerste keer	2012	Klachten	Weinig/geen klachten	22	6	250	278
			Toenemende klachten	33	2	209	244
			Veel klachten	12	1	71	84
		Total	67	9	530	606	
Tweede keer	2012	Klachten	Weinig/geen klachten	21	6	333	361
			Toenemende klachten	12	4	148	164
			Veel klachten	3	1	78	82
		Total	36	11	559	606	

### Hoe wordt het geneesmiddel geleverd?

Hieronder staan de resultaten weergegeven van de vragen ten aanzien van de praktische toegang tot de zorg, c.q. de wijze van levering van het geneesmiddel en de afstand die patiënten moeten afleggen om een geneesmiddel op te halen of te laten toedienen.

Uit deze analyse kwam naar voren dat in 2011 4,2% van de patiënten het geneesmiddel bij de ziekenhuisapotheek ophaalde en dat in 2012 dit percentage 43,6% is. Dit is een toename met bijna 40%. Het percentage patiënten die het geneesmiddel niet op hoefden te halen omdat de verpleegkundige dit thuis toediende was in beide jaren laag (2011: 2,8% vs 2012: 0,4%). Wel is er een duidelijke afname te zien van het aantal patiënten dat het geneesmiddel niet op hoefden te halen in het ziekenhuis, omdat het door de verpleegkundige in het ziekenhuis werd toegediend (2011: 21,1% vs. 2012: 4,2%).

Verder kreeg een groot deel van de patiënten hun geneesmiddel thuis geleverd. Het percentage nam wel af (2011: 54,9% vs 2012: 44,2%).

Het feit dat meer meer patiënten het geneesmiddel op moesten halen bij de ziekenhuisapotheek brengt ook kosten voor de patiënt zelf met zich mee. Van deze groep moest 36,3% (536/1476) tussen de 10 en 25 km reizen om het geneesmiddel op te halen en bedroeg voor 16,9% (249/1476) van de patiënten de afstand tot het ziekenhuis meer dan 25 km.

Tabel 4: Wijze van levering geneesmiddel en afstand tot het ziekenhuis in 2011 en 2012

		Wijze van levering geneesmiddel					Total
		Ik haal het geneesmiddel op bij de ziekenhuis-apotheek	Ik haal het geneesmiddel op bij mijn eigen openbare apotheek	Ik hoef het geneesmiddel niet op te halen, het wordt door verpleegkundige bij mij thuis toegediend	Ik hoef het geneesmiddel niet op te halen, het wordt door verpleegkundige in ziekenhuis toegediend	Ik krijg het geneesmiddel thuis geleverd	
Afstand tot het ziekenhuis							
2011	Minder dan 10 km	3	10	2	12	31	58
	Tussen 10 en 25 km	2	5	0	8	27	42
	Meer dan 25 km	1	9	2	10	20	42
	<b>Total</b>	<b>6</b>	<b>24</b>	<b>4</b>	<b>30</b>	<b>78</b>	<b>142</b>
2012	Minder dan 10 km	691	160	7	73	672	1603
	Tussen 10 en 25 km	536	80	4	40	494	1154
	Meer dan 25 km	249	19	1	30	330	629
	<b>Total</b>	<b>1476</b>	<b>259</b>	<b>12</b>	<b>143</b>	<b>1496</b>	<b>3386</b>

### Overstappen naar een ander geneesmiddel en reden daarvan

Als het gehele bestand als uitgangspunt wordt genomen blijkt dat er 1530 keer door patiënten is overgestapt naar een ander geneesmiddel (zie Bijlage I). Dit is 26,3%. In bijlage I staan verder alle (combinaties van) redenen van overstappen weergegeven. Vervolgens zijn de redenen van overstappen ondergebracht in categorieën, te weten:

- Medische redenen: deelname aan studie, geneesmiddel was onvoldoende effectief, geneesmiddel is minstens even goed, ongewenste bijwerkingen en ziekte is rustig.
- Voorkeur ziekenhuis.
- Voorkeur patiënt (makkelijker in gebruik en onprettig in gebruik).
- Anders en/of weet ik niet.

Patiënten konden meerdere redenen invullen. In totaal is door 1225 patiënten een medische reden als (één van de) reden(en) genoemd, dat is 80%. In Bijlage II staan de (combinaties) waarbij, naast andere redenen, ook economische redenen werden genoemd.

In totaal geven 30 patiënten aan dat de voorkeur van het ziekenhuis de enige reden is dat zij zijn omgezet naar een ander geneesmiddel (zie Tabel 5). Daarnaast hebben 35 patiënten de voorkeur van het ziekenhuis genoemd als een reden naast andere redenen. Verder is door 15 patiënten aangegeven dat de reden dat het 'nieuwe' geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis de enige reden is en geven 11 patiënten deze reden aan naast andere redenen. Eén patiënt gaf zowel voorkeur voor ziekenhuis als goedkoper voor ziekenhuis als reden. Dit houdt in dat door 90 patiënten (mede) een economische reden als reden genoemd wordt van overstappen naar een ander geneesmiddel (= 6%).

Tabel 5: (mogelijk) economische reden bij overstappen naar een ander geneesmiddel (Bron: totale bestand overstappers, n=1530)

Reden van overstap	Aantal keer
Voorkeur ziekenhuis als enige reden	30 patiënten
Voorkeur ziekenhuis als reden, waarbij ook andere redenen zijn aangegeven	35 patiënten
Goedkoper voor het ziekenhuis als enige reden	15 patiënten
Goedkoper voor het ziekenhuis als reden, waarbij ook andere redenen zijn aangegeven	11 patiënten*

\*Noot: Een patiënt geeft zowel voorkeur ziekenhuis, als goedkoper voor ziekenhuis als reden

Vervolgens is gekeken naar de combinatie overstappen naar ander geneesmiddel en mate van klachten. Uitgangspunt waren alle vragenlijsten waarbij patiënten aangaven op enig moment te zijn overgestapt naar een ander overgeheveld geneesmiddel, dat waren in dit geval 1270 vragenlijsten. Reden om deze allemaal mee te nemen is dat een patiënt in de loop van het jaar een verandering in klachten zou kunnen hebben en/of dat later overstappen op ander geneesmiddel plaats vindt. Deze mogelijke verandering wordt nu dus meegenomen. Ook hier blijkt dat verreweg de meeste patiënten overgestapt zijn om medische redenen (1061/1270=83,5%). De meest genoemde redenen waren vanwege ongewenste bijwerkingen en het onvoldoende effectief zijn van het geneesmiddel. In 40 gevallen betrof het de voorkeur van het ziekenhuis, hetgeen meestal een economische reden is. Uit deze tabel blijkt dat in 2011 70,4% (20/27) van patiënten heeft aangegeven weinig/geen klachten te hebben, terwijl zij wel om medische redenen zijn overgestapt naar een ander geneesmiddel. In 2012 heeft 54% van de patiënten weinig of geen klachten, maar stapt wel over naar een ander middel (681/1270).

Tabel 6: Mate van klachten en reden van overstappen naar een ander geneesmiddel in 2011 en 2012

			Overstap								Total	
			Anders en/of weet ik niet	Deelname aan studie (medische reden)	Geneesmiddel was onvoldoende effectief (medische reden)	Goedkoper voor het ziekenhuis (voorkeur ziekenhuis)	Dit geneesmiddel is minstens evengoed (medische reden)	Ongewenste bijwerkingen (medische reden)	Patiënt voorkeur	Voorkeur ziekenhuis voor ander geneesmiddel (voorkeur ziekenhuis)		Ziekte is rustig (medische reden)
<b>2011</b>	Klachten	Weinig/geen klachten	4		9		1	9	3	0	1	27
		Toenemende klachten	2		6		0	5	2	2	0	17
		Veel klachten	1		5		0	7	1	0	0	14
	<b>Total</b>		<b>7</b>		<b>20</b>		<b>1</b>	<b>21</b>	<b>6</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>58</b>
<b>2012</b>	Klachten	Weinig/geen klachten	52	3	311	5	7	214	50	19	20	681
		Toenemende klachten	32	4	177	3	9	140	25	7	4	401
		Veel klachten	12	0	86	4	1	75	8	2	0	188
	<b>Total</b>		<b>96</b>	<b>7</b>	<b>574</b>	<b>12</b>	<b>17</b>	<b>429</b>	<b>83</b>	<b>28</b>	<b>24</b>	<b>1270</b>

Vervolgens is gekeken naar de mate van klachten per aandoening (Tabel 7). Uit de resultaten blijkt dat patiënten met de aandoening sarcoïdose en die aangeven veel of toenemende klachten te hebben van hun aandoening (27 patiënten), niet behandeld worden met een overgeheveld geneesmiddel. Hetzelfde wordt gezien bij patiënten met de ziekte van Bechterew (18 patiënten) (hoewel dat niet eens een off-label indicatie is) en patiënten met hidradenitis suppurativa (4 patiënten).

Tabel 7: Mate van klachten per aandoening onderverdeeld naar behandeling

			Diagnose											Totaal
			Artritis Psoriatica	Colitis Ulcerosa	Bechterew	Crohn	Hidradenitis	Jeugd reuma	Overig	Psoriasis	Reumatoïde artritis	Sarcoïdose	Uveitis	
Geen behandeling met genoemde geneesmiddelen	Klachten	Weinig/geen klachten	13	16	9	17	0	3	6	11	79	4	0	158
		Toenemende klachten	18	11	9	11	2	1	4	10	79	20	0	165
		Veel klachten	11	5	9	13	2	0	2	6	30	7	1	86
		<b>Totaal geen</b>	<b>42</b>	<b>32</b>	<b>27</b>	<b>41</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>12</b>	<b>27</b>	<b>188</b>	<b>31</b>	<b>1</b>	<b>409</b>
Overig	Klachten	Weinig/geen klachten	2	2	0	1	0	1	0	14	8	0	0	28
		Toenemende klachten	0	0	0	2	1	0	1	2	14	0	1	21
		Veel klachten	1	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	7
		<b>Totaal overig</b>	<b>3</b>	<b>2</b>	<b>0</b>	<b>3</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>16</b>	<b>28</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>56</b>
TNF-alfaremmers	Klachten	Weinig/geen klachten	370	53	311	359	3	17	5	134	1172	12	25	2461
		Toenemende klachten	203	12	187	124	7	2	4	36	638	12	7	1232
		Veel klachten	72	14	83	68	0	4	1	5	235	6	10	498
		<b>Totaal TNF</b>	<b>645</b>	<b>79</b>	<b>581</b>	<b>551</b>	<b>10</b>	<b>23</b>	<b>10</b>	<b>175</b>	<b>2045</b>	<b>30</b>	<b>42</b>	<b>4191</b>
<b>Total</b>		<b>690</b>	<b>113</b>	<b>608</b>	<b>595</b>	<b>15</b>	<b>28</b>	<b>23</b>	<b>218</b>	<b>2261</b>	<b>61</b>	<b>44</b>	<b>4656</b>	





**Bijlage I: Reden overstappen naar ander geneesmiddel (meerder antwoorden mogelijk)**

<b>Reden overstap</b>	<b>Aantal</b>
Anders en/of weet ik niet	116
Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	26
Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	15
Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is	42
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Anders en/of weet ik niet	1
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	1
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	3
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	2
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is	4
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	1
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	3
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was	597
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Anders en/of weet ik niet	9
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	17
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is	11
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	1
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is	3
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	16
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel, Omdat ik meedoe aan een studie (bijvoorbeeld de POEET-stopstudie)	1
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat ik meedoe aan een studie (bijvoorbeeld de POEET-stopstudie)	3
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is	7

Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	1
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	1
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	28
Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel, Anders en/of weet ik niet	2
Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	3
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond	11
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Anders en/of weet ik niet	2
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	2
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is	7
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Anders en/of weet ik niet	1
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat ik meedoe aan een studie (bijvoorbeeld de POEET-stopstudie)	1
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is	4
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Anders en/of weet ik niet	1
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was	8
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	1
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is	4
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is	2
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat ik meedoe aan een studie (bijvoorbeeld de POEET-stopstudie)	10
Omdat ik meedoe aan een studie (bijvoorbeeld de POEET-stopstudie), Anders en/of weet ik niet	1
Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is	15
Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Anders en/of weet ik niet	1

Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	2
Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	1
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel	367
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Anders en/of weet ik niet	5
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	3
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is	4
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was	109
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Anders en/of weet ik niet	3
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	7
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	2
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is	1
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	4
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is	3
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	1
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	2
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond	9
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is	1
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Anders en/of weet ik niet	1

Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	1
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	2
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was	7
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	2
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	1
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	1
Total	1530
Geen overstap	4278
Totaal aantal entries	5808

Bijlage II: Reden goedkoper ziekenhuis en voorkeur ziekenhuis van de patiënten die overgestapt zijn.

Reden overstap	Aantal
Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	15
Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	3
<i>Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel</i>	2
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	3
Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel makkelijker in het gebruik is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	16
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel, Omdat ik meedoe aan een studie (bijvoorbeeld de POEET-stopstudie)	1
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	1
Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	28
Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel, Anders en/of weet ik niet	2
Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	3

Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	1
Omdat ik het vorige geneesmiddel zeer onprettig in het gebruik vond, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het nieuwe geneesmiddel goedkoper is voor het ziekenhuis	2
Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	1
Omdat mij verteld werd dat het nieuwe middel minstens even goed is, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel, Omdat het beter met mij gaat en mijn ziekte rustig is	1
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het vorige geneesmiddel onvoldoende effectief was, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	4
Vanwege ongewenste bijwerkingen van vorig gebruikte geneesmiddel, Omdat het ziekenhuis de voorkeur geeft aan een ander geneesmiddel	2
<b>Totaal reden voorkeur ziekenhuis of goedkoper voor ziekenhuis</b>	<b>90</b>

Aantal enige reden goedkoper	15
Aantal meerdere redenen waaronder goedkoper	11
Aantal enige reden voorkeur ziekenhuis	30
Aantal meerdere redenen waaronder voorkeur ziekenhuis	35
Totaal	91 *

\* 1 patiënt dubbel: goedkoper en voorkeur ziekenhuis